

Obsah

Úvod	5
1 Rodina. Rodinné slavnosti <i>Přivlastňovací zájmena – můj, tvůj, jeho, její, jejich</i>	7
2 Jídlo <i>Stupňování přídavných jmen a příslovčí</i>	13
3 Domácnost – zařízení <i>Příslovce nahoře, dole, vedle. Předložky u, pod, nad, před, za</i>	19
4 Domácí práce <i>Zájmeno nikdo a příslovce nikam, nikde, nikdy</i>	27
5 Zábavy a koníčky	33
6 Tělo. Péče o tělo	39
7 U lékaře. U zubaře <i>Částice asi</i>	45
8 Doprava ve městě <i>Slovesný vid. Příslovce vlevo, vpravo, přímo</i>	51
9 V restauraci, v bufetu, v supermarketu. Služby	57
10 Pošta. Úspory <i>Vlastní jména místní</i>	62
11 Na výletě <i>Zájmena někdo, něco. Příslovce někdy, někam</i>	67
12 V divadle, v cirkusu, na pouti. Dny v týdnu	72
13 Chování a myšlení	77
14 Lidské vlastnosti a city	81
15 Svátky	86
16 Roční doby. Den, týden, měsíc, rok	92
17 Jaro – v zahradě, v parku	96
18 Léto – na koupališti, u moře. Letní sporty	102
19 Podzim – v zahradě, v kuchyni	108
20 Zima – na horách, doma. Zimní sporty	112
21 Škola. Příprava na školu	117
Rejstřík znaků	122

Milí rodiče!

Tato učebnice navazuje na publikaci, která vyšla v nakladatelství Septima v roce 1997 pod názvem „Učíme se českou znakovou řeč“. Pokouší se dodržet stejný styl, ale má více různých cvičení a námětů ke hrám pro děti. Předpokládá, že máte první díl prostudovaný a znáte znaky tam probrané. Obsahuje dalších více než 700 znaků, které obohatí vaši komunikaci. Vybrala jsem opět ty nejjednodušší a podle mého názoru nejpotřebnější.

Učebnice vám předkládá jednotlivé znaky a očekává, že z nich budete tvořit jednoduché věty. Je jakousi zásobárnou pojmů pro nejjednodušší komunikaci. Znak se ovšem tvoří pohybem, který se vždycky statickým obrázkem nedá beze zbytku vyjádřit. Proto bude dobré, když si jednotlivé lekce proberete s někým, kdo znakovou řeč ovládá. Obráťte se na pracovnice speciálně pedagogických center pro sluchově postižené, které vám poskytnou pomoc i všechny další potřebné informace.

Pro zdokonalování a rozvíjení znakové řeči platí stejná pravidla jako pro kterýkoli jiný jazyk. Dobře si ji osvojit předpokládá používat ji ve znakové komunitě. Nejlepší by bylo, kdybyste mohli navštěvovat pravidelně některý z klubů neslyšících, kde byste se mohli v konverzaci zdokonalit. Všechno, co se naučíte, používejte v rodině. Jen stálým opakováním si nové znaky dobře osvojíte. Znakujte výrazně a dbejte, aby ani dítě dlouho „nešišlalo“, neznačkovalo ledabyle. Používejte celé věty, nikoli jen jednotlivé znaky.

Pokud máte dojem, že učebnice je pro dítě předškolního věku příliš náročná, je to jen částečná pravda. Nabízí vám, dospělým, materiál k tomu, co se potřebujete sami nejprve naučit. Záleží jen na vás, co a jakou formou potom předáte dítěti. Pokud je nebudete „vyučovat“ jako ve škole, ale budete znakovat v přirozených situacích, nebude dítě přetěžováno. Samo se bude dychtivě domáhat dalších informací. Možná užasnete nad šířkou a hloubkou jeho zájmů.

Moje dlouholetá pedagogická zkušenost mi říká, že obecně máme tendenci neslyšící dítě spíše podceňovat. A hlavně v předškolním věku mu poskytujeme mnohem méně informací, než skutečně potřebuje a je schopné přijmout.

Chtěla jsem, aby všechna cvičení byla co nejpraktičtější a nejúčinnější. Chtěla jsem, aby se týkala pokud možno všech oblastí života dítěte. Proto jsem zařadila i říkanku, pohádku a kreslení a malování. Tak se stalo, že se hodně zabývám výchovou dítěte. Prosím, abyste tento fakt nebrali jako poučování, jak máte dítě vychovávat. Chci vás pouze upozornit na to, k čemu vám mohou jednotlivá cvičení posloužit.

Autorka

Úvod

1. Ještě něco o vývoji řeči

Tak jako slyšící dítě se učí po dlouhou dobu řeč nejprve slyšet a rozumět jí, obdobně neslyšící se učí znakový jazyk nejprve vidět a rozumět mu. Teprve mnohem později začínají děti jazyk aktivně používat. Tomuto poměrně dlouhému období říkáme **předřečové stadium**.

O toto nenahraditelné stadium vývoje řeči jsou neslyšící děti ochuzeny, pokud nevyrostají v prostředí, kde se běžně znakuje. Neslyšící děti v neslyšících rodinách mají velkou výhodu. Učí se znakovému jazyku přirozenou cestou a přirozenou cestou také získávají celou řadu informací potřebných k životu. Třeba jen tím, že nezáměrně odpozorují, o čem rodiče diskutují. Nakonec je pro dítě mnohem zajímavější sledovat, co si sdělují dospělí, než to, co je chtějí naučit. Jedná se o tzv. **mimovolné učení**. Teprve až budete v přítomnosti dítěte mezi sebou v rodině znakovat, stane se pro ně znakový jazyk skutečně jazykem mateřským.

2. Něco o výchově

V této učebnici jsou nejen nové znaky konkrétních osob, zvířat, předmětů a jevů, ale i znaky pro city a povahové vlastnosti. Cvičení jsou koncipována tak, aby obsahovala dostatek materiálu k procvičování nových znaků a současně mohla být okamžitě využita při výchově a vzdělávání dítěte. Máme vždy na mysli dítě po všech stránkách dobře připravené do školy.

V některých cvičeních kniha nabízí náměty k mravní a citové výchově. Můžete dítě učit poznávat mravní hodnoty a pojmenovávat své city. Můžete je začít plnohodnotněji vychovávat. Prozatím jste možná byli omezeni na jednoduché příkazy a zákazy a na to, co dítě odpozorovalo z vašeho chování. Hodně s ním diskutujte, proč je jedna vlastnost pro život špatná a druhá dobrá. Jistě zvolíte jednoduchý výklad, kterému porozumí.

Jiná cvičení poslouží k rozšíření a k utřídění vědomostí, které dítě před nástupem do školy potřebuje. Jsou zde cvičení vedoucí k zobecňování, k orientaci v prostoru a čase, k sebepoznání atd. Všechna vycházejí z konkrétních situací běžného života.

3. Celostní přístup k osobnosti dítěte – výchova k tvořivosti

Mezi dětmi jsou velké individuální rozdíly. Nejsou to jen rozdíly v rozumovém vývoji, ale i v citovém zrání, které se projevuje v sebeuvědomování, sebepřijetí, samostatnosti a v kvalitě vztahů k ostatním lidem. Často slyšíte: „Je chytrý, ale nezralý. Je příliš dětský. Nedovede se soustředit.“ To ale není neměnný stav. Vývoj můžete příznivě ovlivnit tím, že budete rozvíjet tvořivost dítěte. Nabídněte mu kreslení a malování, divadlo, loutkové divadlo i tanec. Nemyslete si, že „umění“ ještě nemůže chápat. Po nějaké době vás překvapí, že dítě je najednou zralejší, sebevědomější, snadněji získává vědomosti, má zájem o učení.

Pro sluchově postižené dítě je nesmírně důležité kreslení a malování. Může mu pomáhat v seznamování se s novými předměty a jevy, může mu pomáhat v komunikaci a v neposlední řadě mu dává úžasný pocit z úspěchu, který zažívá při vaší pochvalě. Nechtějte ale na něm víc, než na co je zralé. Proto jsou v knize pro vaši informaci zařazeny malé tabulky ukázek, jak obvykle děti zobrazují dům, strom, květinu, postavu, auto. Nenuťte je kreslit podle předlohy. Dítě je pak smutné, že to neumí tak jako dospělý, a ztratí chuť tvořit. Obrázek vystavte na stěně v bytě. Můžete jej třeba jen přilepit kouskem lepicí pásky na stěnu dětského pokojíčku. Dítě je nesmírně pyšné a rádo sleduje, jak se jeho kresba lepší.

V knize najdete i velmi zjednodušené obsahy pohádek. Pohádky poskytují nejlepší příležitost, jak vysvětlit dítěti charakterové vlastnosti a morální pojmy. Možná, že už znakuje celé pohádky v originále, ale možná, že vám obsah poslouží jako vzor k tomu, abyste mohli dítě připravit na to, co uvidí v televizi nebo v divadle. Možná, že je divadlo tak zaujme, že přijme vaši nabídku zahrát si divadlo s vámi a svými

sourozenci. Dramatický výraz je skvělou metodou sebeuvědomování, sebevyjádření i odreagování. Může vám pomoci i v zlepšení komunikace a navíc se přitom budete všichni náramně bavit.

Je mnoho dalších metod a technik, které pomáhají celkovému rozvoji dítěte. Všechny mohou být dobré. Záleží jen na tom, abychom metodu správně pochopili, správně ji použili a dítě nepřetěžovali.

4. Jak pracovat s touto učebnicí

Kapitoly obsahují tematické okruhy, které vám umožní potřebné znaky rychle vyhledat a procvičit. Učebnice má 21 kapitol, zahrnujících situace běžného života a zájmů dítěte.

Úvodní obrázek každé kapitoly by měl vás a vaše dítě uvést do tématu. Přiblíží dítěti, o čem budete znakovat. Měl by sloužit i k procvičení naučených znaků. První cvičení každé kapitoly vás vybízí k rozhovoru o úvodním obrázku. Jak bohatý tento rozhovor bude, záleží jen na vás a vašem dítěti.

Každý znak je obvykle vyjádřen dvěma obrázky. **Barevné obrázky** zobrazují osoby, činnosti nebo jevy, které znaky vyjadřují. Poslouží především dítěti, aby význam pochopilo a vštíplilo do paměti.

Obrázek znaku nejčastěji představuje výchozí pozici a šipky pak zobrazují pohyb, který ruka následně vykonává. Sledujte pozorně směr šipky, která vás povede. Pokud si nejste jisti, prohlédněte si znovu tabulku pohybů v publikaci „Učíme se českou znakovou řeč“. Teď si už bude obrázky znaků prohlížet důkladněji i vaše dítě. Pokud se o to zajímá, ukažte mu, co znamenají šipky na obrázcích a který obrázek ke znaku patří.

Popis znaku doplňuje obrázek tak, aby byl ještě srozumitelnější. Pokud je to možné, poukazuje na původ znaku. Jinde upozorňuje na to, co ruce znázorňují. Znaky složené jsou většinou jen slovně popsány. Je-li však součástí složeniny znak nový, je vždy vyjádřen kresbou. V řadě případů se setkáte i s odkazy na obrázky znaků v publikaci „Učíme se českou znakovou řeč“.

Cvičení pro rodiče a cvičení pro děti nejsou přísně oddělena. Chápejte je jako celek, ze kterého si můžete libovolně vybrat to, co pro komunikaci a výchovu svého dítěte právě potřebujete. Cvičení by vás měla spíše inspirovat k dalším nápadům než omezovat.

Cvičení pro děti jsou uspořádána tak, aby vyhovovala dětem od tří do šesti let. V tomto věku je však na dítěti znát každý den, vyvíjí se velmi rychle. I mezi jednotlivými dětmi jsou velké individuální rozdíly. Proto nelze určit, které cvičení máte provádět v určitém věku dítěte. Přizpůsobte cvičení vyspělosti svého dítěte. Nejlépe získávají děti vědomosti v přirozených situacích nebo formou hry.

Rejstřík znaků vám pomůže rychle potřebný znak vyhledat.

Na konci publikace jsou uvedeny další prameny, ze kterých můžete čerpat informace o znakovém jazyce a jeho užití. Doporučí vám, kde hledat, chcete-li dále svůj znakový jazyk zdokonalovat.

Shrnutí:

Naučte se co nejlépe základy znakového jazyka, vy – rodiče – a pokud možno všichni členové rodiny.

Užívejte znakový jazyk při komunikaci v rodině, i když máte dojem, že vás dítě nesleduje. Není to pravda.

Rozvíjejte tvořivost, rozvíjíte celou osobnost dítěte.

Respektujte individuální zvláštnosti dítěte, nenut'te je k něčemu, k čemu není zralé.

1 Rodina. Rodinné slavnosti

V této lekci se naučíte další znaky pro členy rodiny. Pokud se učíte s dítětem, připravte si fotografie členů vaší rodiny, vysvětlete mu vztahy mezi jednotlivými osobami. Učte je ale především na konkrétních lidech. (*Jana a Petr měli svatbu. Jsou manželé. Jana je manželka, Petr je manžel. Atd.*)

Kapitola obsahuje i znaky pro rodinné události. Děti často neznají příčinu těchto událostí a oslav. Ovšem slavi velmi rády a rády se podílejí na přípravách pohoštění. Rády připravují dárky pro rodiče, učitele a své kamarády.

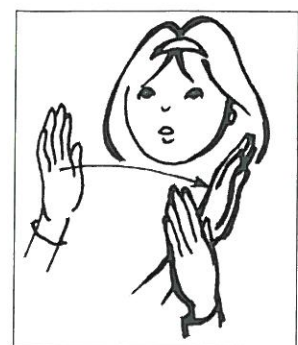
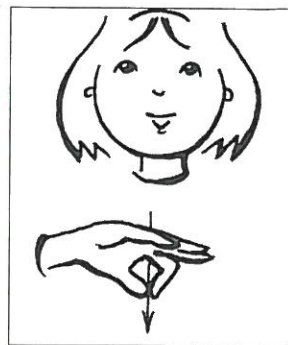
■ Nové znaky

BRATRANEC: Složený znak – CHLAPEC (viz „Učíme se českou znakovou řeč“, lekce 2) + drápovitě ohnutý palec a ukazovák opíšou oblouček.

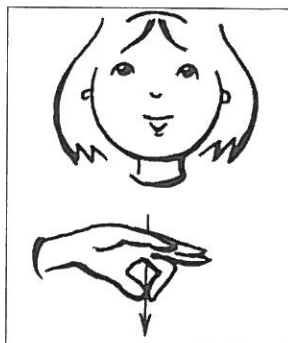
SESTŘENICE: Složený znak – ŽENA (viz „Učíme se ...“, lekce 2) + drápovitě ohnutý palec a ukazovák opíšou oblouček.

1

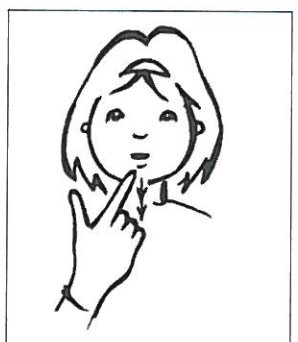
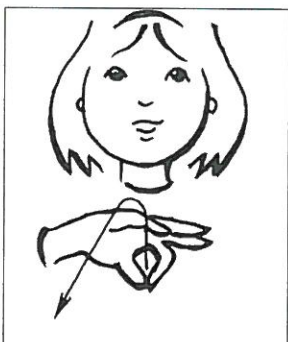
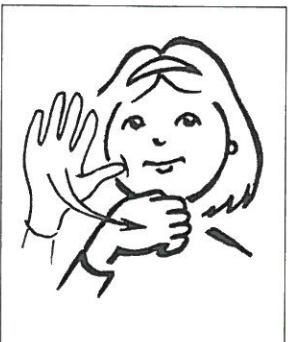
DCERA: Složený znak – ŽENA + palec a ukazovák jsou ve štipci; ruka se krátce spustí po těle dolů.

DÁVNO: Pravá ruka mávne za stojící levou rukou.

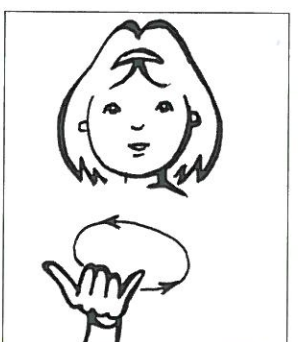
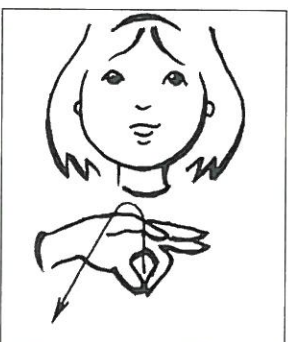
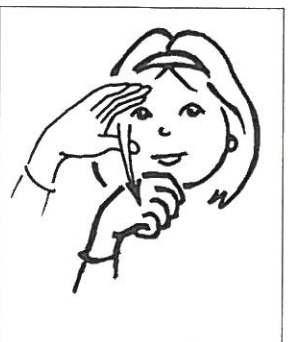
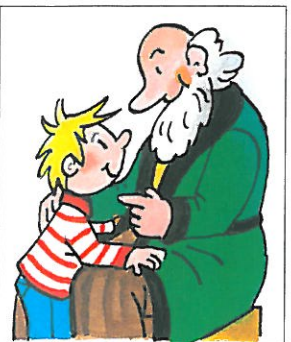
SYN: Složený znak – CHLAPEC + palec a ukazovák jsou ve štipci; ruka se krátce spustí po těle dolů.

JIŽ. UŽ: Napjatá ruka sekne hranou do protější dlaně.

VNUČKA: Složený znak – BABIČKA (viz „Učíme se ...“, lekce 2) + palec a ukazovák jsou ve štipci; ruka se obloučkem odklání od těla a obrací se dlaní vzhůru.

LÍBIT SE: Napjatý ukazovák opakovaně sjede po bradě směrem dolů.

VNUK: Složený znak – DĚDEČEK (viz „Učíme se ...“, lekce 2) + palec a ukazovák jsou ve štipci; ruka se obloučkem odklání od těla a obrací se dlaní vzhůru.

STÁLE: Sevřená ruka s napjatým palcem a malíčkem vodorovně krouží.

1